

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

**OLIY TA'LIM MUASSASALARI JISMONIY MADANIYAT FANI
JARAYONIDA INNOVATSION TA'ILM TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISH YO'LLARI**

M. A. Hotamov

ISFT instituti Samarqand filiali Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası o'qituvchisi
muminhotamo5@gmail.com +998904463663

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada talabalarni kasbiy bilim darajasini oshirish va yangi talablar asosida yoshlar savodxonligini o'stirish, uzluksiz ta'lim tizimini joriy etish davomiy, dolzarb zamon talabi haqida ma'lumotlar berilgan. Mavjud ta'lim-tarbiya tizimini tubdan isloh qilish, uni zamon talablari darajasiga ko'tarish, yangi tizimni barpo etish, kelajak uchun barkamol, salohiyatli avlodni tarbiyalash hozirgi kunda pedagogik uslublarni takomillashtirish ustuvor vazifalar sifatida jismoniy madaniyat fanini o'qitishda innovatsion ta'ilm texnologiyalardan samarali foydalanish haqida ma'lumotlar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: interfaol, texnologiya, ilg'or, ilmiy-ma'rifiy, pedagogik texnologiyalar, didaktik, tamoyil, innovatsion, klaster, strategiya, umumta'lim, kasbiy, bilim.

KIRISH

Ilmiy taraqqiyotga ulkan hissa qo'shgan buyuk allomalar asos solgan va olamga mashhur bo'lgan ilmiy maktablar bilimlari zamonaviy shaklda istiqbolli yo'nalishlar belgilanib, jahon andozalari darajasiga etkazilmoqda. Kishilarning umumta'lim va kasbiy bilim darajasini oshirish, yangi talablar asosida yoshlar savodxonligini o'stirish, uzluksiz ta'lim tizimini joriy etish davomiy, dolzarb zamon talabi bo'lib qolmoqda. Mavjud ta'lim-tarbiya tizimini tubdan isloh qilish, uni zamon talablari darajasiga ko'tarish, yangi tizimni barpo etish, kelajak uchun barkamol, salohiyatli avlodni tarbiyalash hozirgi kunda pedagogik uslublarni takomillashtirish ustuvor vazifalar sifatida belgilandi. Ushbu talablar pedagog-olimlardan yuksak bilimdonlikni, shaxsni har tomonlama qobiliyatli, barkamol

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

rivojlantirishni talab etadi. O'qitish maqsadlarini insonparvarlashtirilishi oliy ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalar asosida fan va uning maqsadlariga, ta'lim uslublari va mazmuniga yangi yondoshish zarurligini innovatsion texnologiyalar orqali tashkil etish ayni muddaodir.

Yuqorida ta'kidlab o'tilgan muammolar ta'lim standartida belgilangan talablar darajasida, hozirgi zamon ilm - fanida uchraydigan integrativ jarayon va bir tomonlama tizimli yondoshuv, ta'lim tizimidagi o'quv fanlarining o'zaro bog'lanishi qonuniyatlaridan paydo bo'layotgan turli pedagogik texnologiyalarning qo'llanilishi asosida amaga oshiriladi. Ta'lim jarayonida interfaol jarayonlar albatta qo'llanilishi lozim, u xox nazariy, xox amaliy jarayon bo'lsin, zero fanlarning bir-biri bilan bog'lanishi, bir-birini to'ldirishi hamisha muhim va dolzarb muammo bo'lib qolaveradi. "Tarbiyachi pedagog o'zini shunday tutishi kerakki, uning har bir harakati tarbiyalasin va har doim u o'zining nimani xoxlaganligini va nimani xoxlamasligini bilishi zarur. Agar tarbiyachi buni bilmasa, u kimni tarbiyalay oladi",- deydi A.S.Makarenko.

O'qituvchining mahorati, har qanday sharoitlarda ham, kerakli darajadagi tarbiyalanganlik, rivojlanganlik va bilimdonlarni tarbiya qiluvchi o'quv jarayonini tashkil qila olishidan iborat.

XX asrning 90-yillari boshida sotsializm nurab, unga a'zo bo'lgan davlatlar birin-ketin mustaqil bo'lganidan keyin, har jixatdan taraqqiy etgan xorijiy mamlakatlar, shu jumladan O'zbekiston Respublikasi uchun ham keng yo'l ochildi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mustakillikka erishgandan so'g O'zbekiston olimlari horijiy mamlakatlar bilan iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy va ilmiy-ma'rifiy aloqalar o'rnatib boshladilar. Natijada yurtimizga ilg'or va samarali texnologiyalar kirib kela boshladi. Shular qatori jahondagi progressiv pedagogik texnologiya degan tushuncha Rossiya olimlaridan V.M.Monaxov: "PT-avvaldan rejalashtirilgan natijalarga olib boruvchi va bajarilishi shart bo'lgan tartibli amallar tizimidir",- degan qisqacha ta'rifni bera turib, uning asosiy hususiyatlariga e'tiborni qaratadi. 'PT - o'quv jarayonini texnologiyalashtirib, uning qayta tiklanuvchanligini hamda pedagogik jarayon

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

turgunligini oshirib, bu jarayon ijrochisining sub'ektiv xususiyatlaridan uni ozod kiladi', - deydi.

Bu ta'riflarni uzoq xorijda berilgan ta'riflar bilan solishtirib ko'rish uchun yapon pedagog olimi T.Sakomoto bergan ta'rifni keltiramiz. "PT-deydi Sakomoto – bu tizimli - majmuli fikr yuritish usulini pedagogikaga singdirish, boshqacha kilib aytganda, pedagogik jarayonni muayyan bir majmuga keltirishdir" [1].

So'nggi yillar tadqiqotlarida pedagogik texnologiyalarning tarbiyaviy ahamiyatiga alohida e'tibor qaratilmoqda (L.V.Golish.,N.Azixadjaeva) [1]. Innovatsion usullar faqat talabalar bilimlari tizimi emas, balki ularning idrok etish qobiliyatlarini, faolliklarini, qiziqishlarini, aqliy faoliyatlarini rivojlanishini ham ta'minlovchi didaktik shart sifatida tushunish keng tarqalgan (V.P.Bespalko). Texnologiyalar turli fanlar bo'yicha o'quv dasturlari va darsliklari muvofiqligini ta'minlovchi vosita sifatida tor uslubiy tushunish ham mavjuddir. Shu bilan birga, pedagogik texnologiyalarda mustaqil didaktik tamoyilga ajralib chiqishi mustahkam tendensiyasi kuzatilmoqda (G.K.Selevko. N. Azixodjaeva.) [2,3].

Yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, hozirgi kungacha Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyaning mukammal tizimi ishlab chiqilmagan. Shu bilan birga ushbu tizimning zaruriyati davr taqozosidir, zero innovatsion texnologiya talabalarning bilimini, ko'nikma va malakalarini ma'lum bir tizim asosida o'zlashtirish samaradorligini oshiruvchi jarayondir. Innovatsion texnologiyalar orqali o'qishning vazifalari, mazmuni, uslublari, vositalari, tashkil etilishi shakllari va natijalarida o'z aksini topishi lozim.

Talabalarda jismoniy madaniyat fanini o'qishda innovatsion texnologiyalar orqali nazariy va amaliy bilimlarni oshirish muhim ilmiy, pedagogik muammo hisoblanadi. Buning uchun, yangi o'qitish metodlari, jumladan innovatsion texnologiyalardan foydalanish zarur bo'ladi. [4].

NATIJALAR

Bizlar "International school of finance technology and science" instituti Samarqand filialida taxsil olayotgan talabalar o'rtasida olib borilayotgan ishlar, ya'ni o'z tajribamizga suyangan xolda "Nilufar guli" metodi misolida havola etmoqchimiz. "Nilufar guli" metodi - bu talabalarga biror bir mavzu yuzasidan erkin va ochiq

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

o'ylashga yordam beruvchi pedagogik strategiya hisoblanadi. U g'oyalar o'rtasidagi bog'liqliqlar haqida o'ylashni, rag'batlantirish imkonini beruvchi jarayonni talab qiladi. Bu turli yo'nalishlarda fikrlash, u ongimizning qanday ishlashi bilan uzviy bog'liq bo'ladi.

Ushbu strategiya ma'lum bir mavzu puxta o'rganilishiga qadar fikrlash faoliyatini rag'batlantirish uchun foydalaniladi. "Nilufar guli" metodi talabalar bilimlarni o'zlashtirganlariga yakun yasash va yangi tasavvurlari yoki ushbu tasavvurlari grafik tasviri paydo bo'lishini rag'batlantirish vositasi sifatida ham qo'llanilishi mumkin. Shuningdek ushbu strategiya ma'lum bir mavzu bo'yicha o'z bilimlari, tushunchalari yoki tasavvuridan foydalanishga imkon beradi.

"Nilufar guli" metodi amalga oshiriladi:

- Amaliy nuqtai nazardan barcha g'oyalarni ixcham deb tasavvur qiling (bitta-ikkita bilan chegaralangan), bu ham aql uchun foydali mashq hisoblanadi.
- Sizga katta qog'oz varag'i zarur bo'ladi. Doimo o'zingiz mushohadalaringiz natijasini bir varaq qog'ozda ko'rish foydali hisoblanadi.
- Qarama-qarshi holda esa sizga bir varaqdan boshqasiga sakrab yurishingizga va bunda zaruriy biror muhim narsani unutishingizga olib keladi.

G'oyalar sifatini, ularning kengligini va ular orasidagi bog'liqlikni chegaralamang. Uni individual hamda guruhda amalga oshirish mumkin. Guruhli faoliyatda u guruh g'oyalari uchun asos sifatida xizmat qiladi, bu esa talabalarga tasavvurlar va o'zaro aloqalar o'rganishga imkon beradi, ularni talabalarning har biri tahlil qiladi ("Nilufar guli" metodi misolni keyingi betdan qarang).

Talabalarga tasavvurlari va o'zaro aloqadorliklar bo'yicha yuzaga kelgan so'zlardan foydalanib tematik so'z tushunchasini tuzishni tavsiya etiladi yoki amaliy mashq uchun qatnashadigan tana qismlari uchun mashqlarni bir qanchasini aytadi. Bir necha gaplar ushbu mavzuning batafsil ta'rifini beradi hamda bevosita talabalarning bilimlarini aniqlab mavzuga munosabatlarini ifoda etadi. Ushbu strategiya fikrlash faoliyati yordamida shaxsiy bilimlaridan foydalanish, ma'lum mavzu yoki mashqni tushunish va tasavvur qilishga imkon beradi.

Jismoniy madaniyat darslarida ushbu metod barcha talabalarga nisbatan foydalanilishi mumkin, mashg'ulotlardan ozod qilinganlar, maxsus guruhlarda va amaliy darslarga qatnashayotgan talabalarga topshiriqlar berish mumkin. Ma'lum

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

mavzu bo'yicha har bir jamoa tomonidan tuzilgan so'zlar soni bo'yicha ochkolar hisoblanadi, misol uchun: "Nilufar guli" metodi-muammoni echish vositasi bo'lib, o'zida nilufar guli ko'rinishini namayon qiladi. Uning asosini to'qqizta to'rtburchaklar tashkil qiladi. Tizimli fikrlash va taxlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi va faollashtiradi.

"NILUFAR GULI" METODI TUZISH QOIDASIGA MISOL

1898 yil ganbolga asos solingan	1904 yil federasiya tashkil topdi	1906 yil qoidasi ishlab chiqildi	O'yin texnikasi	Hujum texnikasi	Himoya texnikasi	O'yin taktikasi	Hujum taktikasi	Himoya taktikasi
Respublikamizd a gandbol 1938 yildan rivojlangan	TARIXI	1928 yil birinchi yirik musobaqa o'tkazildi	To'pni uzatish	TEXNIKA	Maydon o'yinchisi texnikasi	Pozision xujum taktikasi	TAKTIK A	Jamoa taktikasi
Xalqaro gandbol federasiyasiga dunyoning 123 davlati a'zo	1962 yil erkaklar va ayollar o'rtasida Ittifoq birinchiligi o'tkazildi	1955 yil Butunittifoq federasiya tashkil topdi	To'pni yerga urib olib yurish	To'pni ilish	Darvozabo n texnikasi	To'pni qisqa masofada uzatib tez yorib o'tish taktikasi	Tez yorib o'tish taktikasi	Darvozabo n taktikasi
Tezlik tayyorgarlik	Texnik tayyorgarlik	Taktik tayyorgarlik	TARIXI	TEXNIKA	TAKTIK A	To'g'ridan	Ko'krak oldidan	Yuqoridan
Musobaqaga tayyorgarlik	JISMONIY TAYYORGARLIK	Funksional tayyorgarlik	JISMONIY TAYYORGARLIK	GANDBOL	TO'PNI UZATISH	Qo'lni ochib yuqoridan	TO'PNI UZATISH	Pastdan
Indiviuual tayyorgarlik	Chaqqonlik tayyorgarlik	Chidamlilik tayyorgarlik	DARVOZABON TEXNIKA VA TAKTIKASI	TO'PNI DARVOZAGA OTISH	TO'PNI QABUL QILISH	Qo'lni ochib to'g'ridan	Yerga urib	Sakrab
Darvozabon texnikasi	Darvozabon taktikasi	Darvozabon ni turishi	To'g'ridan	Pastdan	Yerga urib	To'g'ridan	Yuqoridan	Ko'krak oldidan
Darvozabonni chap tomonga siljishi	DARVOZABON TEXNIKA VA TAKTIKASI	Darvozabon ni siljishi	Yuqoridan qo'lni ochib	TO'PNI DARVOZAGA OTISH	Himoyachi lar orasidan	Qo'lni ochib yuqoridan	TO'PNI QABUL QILISH	Sakrab bir qo'lda
Darvozabonni o'ng tomonga siljishi	Darvozabonni to'pni ilishi	Darvozabon ni to'pni ilishi	Yiqilib o'ng tomondan	Yiqilib chap tomondan	Yiqilib	Qo'lni ochib to'g'ridan	Sakrab ikki qo'lda	Pastdan

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, hozirgi kungacha Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy madaniyat darslari jarayonida innovatsion texnologiyaning mukammal tizimi ishlab chiqilmagan. Shu bilan birga ushbu tizimning zaruriyati davr taqozosi hisoblanadi, zero innovatsion texnologiya talabalarning bilimini, ko'nikma va malakalarini ma'lum bir tizim asosida o'zlashtirish samaradorligini oshiruvchi jarayon bo'lib xizmat qiladi. Innovatsion texnologiyalar orqali o'qishning vazifalari, mazmuni, uslublari, vositalari, tashkil etilishi shakllari va natijalarida o'z aksini topishi lozim.

Scientific Conference on Multidisciplinary Studies

Hosted online from Bursa, Turkey

Website: econfseries.com

11th June, 2025

Talabalarda jismoniy madaniyat fanini o'qishda innovatsion texnologiyalar orqali nazariy va amaliy bilimlarni oshirish muhim ilmiy, pedagogik muammo hisoblanadi. Buning uchun, yangi o'qitish metodlari, jumladan innovatsion texnologiyalardan foydalanish zarur bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Azizxadjueva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.- Toshkent:TDPU, 2003.
2. Buriboev A. "Pedagogik texnologiya" T., 2004 .
3. Шуркова Н.Е. Педагогическая технология. - Москва: Педагогическое общество России. 2002.
4. N.R.Gaziyev. "Jismoniy tarbiyada pedagogik texnologiyalar". (o'quv qo'llanma). Ilmiytexnika axboroti - pressnashriyoti, 2016 yil.
5. Abdullaev A. Xonkeldiev Sh.X. "Jismmoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyati", Oliy o'quv yurtlari uchun darslik. O'zDJTI nashriyat manba'a bo'limi 2005 yil.